

Miniordbog

A

Abdominalsmærter: mavesmerter.

Absorption: optagelse.

Alimentær: med føderester i (om opkastning).

Almenvellet: det fælles gode.

AMI: akut myocardiinfarkt er en blodprop i hjertet.

Anafylaktisk chok: choktilstand udløst af et eller andet, kroppen ikke kan tåle, fx medicin eller blod, som ikke matcher modtagerens blodtype.

Analt: i endetarmen.

Anamnese: sygehistorie.

Angina pectoris: brystsmærter, der kommer, fordi hjertemusklen mangler blod/ilt.

Anus: endetarmsåbning.

Anæmi: blodmangel, som opstår, når hæmoglobinkoncentrationen i blodet bliver for lav.

Apnø: perioder uden vejrtrækning.

Apraksi: nedsat evne til af udføre handlinger eller bevægelser i hensigtsmæssig rækkefølge.

Arteria radialis: pulsåre i håndleddet.

Arteriosklerose: åreforkalkning.

Arytmi: rytmeforstyrrelse i hjerteslag.

Aspiration: fejlsynkning således, at vand/opkast kommer ned i lungerne i stedet for spiserøret.

Astmaanfald: anfald af allergisk reaktion med åndedrætsbesvær.

Autoimmun sygdom: immunreaktion mod organismens egne bestanddele.

Autonomi: at være uafhængig af andre eller at bestemme over egne anliggender.

B

Bandagering: en slags forbindelse, der støtter, afstiver eller fastholder kroppens lemmer i en position.

Blandingsinkontinens: blanding af stress- og urgeinkontinens.

Blufærdighed: at være genert og tilbageholdende, bl.a. i forhold til seksualitet og nøgenhed.

Body image: kropsbillede.

Bækkenbund: musklen, der holder organerne på plads i bunden af bækkenpartiet.

C

CABG: Coronar Artery Bypass Grafting – en hjerteroperation, hvor der laves nye årer uden om forsnævringerne (bypass operation).

Caries: ødelæggelse af tandvævet, "huller i tænderne".

Cerebralt: angående hjernen.

Cicatrice: operationssår.

Claudicatio intermittens: smerter i lægmusklerne, fordi disse mangler ilt/blod under bevægelse.

Colitis Ulcerosa: kronisk blødende tyktarmsbetændelse.

D

Defækation: processen med at komme af med afføring.

Deklive ødemer: væskeophobning på lavestliggende områder på kroppen.

Dermis: læderhuden, som ligger lige under epidermis (overhuden).

Diabetes mellitus: sukkersyge.

Dilatere: udvide, afslappe.

Dropstativ: stativ, hvorpå væskebeholder til infusion hænges.

Dysfagi: synkebesvær.

E

Efterdrypinkontinens: dråber fra urinrøret efter endt vandladning.

EKG: elektrokardiografi er en måling af hjertets elektriske aktivitet.

EKKO: ekkokardiografi er en ultralydundersøgelse af hjertet.

Eksistentiel: forhold, som vedrører eller er afgørende for menneskets eksistens.

Ekspektorat: opspyt.

Ekstrasystole: hjertet slår et eller flere ekstra slag.

Ekstremitet: medicinsk betegnelse for arme (overekstremitet) og ben (under-ekstremitet).

Elevation: at hæve eller løfte noget i vejret.

Empati: indfølelse. Evnen til at sætte sig ind i andres følelser og tanker.

Epidermis: overhuden, det yderste, beskyttende lag på huden.

Epigastriet: mellemgulvet.

Ernæringssonde: en blød tynd slange, der lægges gennem næsen ned i mavesækken.

Erythrocytter: røde blodlegemer.

F

Falsk inkontinens: utilsigtet vandladning pga. udefrakommende faktorer.

Fertilitet: frugtbarhed.

Fiksering: holder knogleenderne sammen fx med gips eller skruer, så de ikke forskubber sig.

Forligelighed: overensstemmelse, at noget passer sammen.

Fæces: afføring.

G

Gingivitis: tandkødsbetændelse.

Glukose: sukker.

Guidning: at føre eller lede i dagligdags gøremål.

Gynækologisk undersøgelse: underlivsundersøgelse hos kvinder.

H

Hemianopsi: halvsidig synssvækkelse eller blindhed.

Hgb: forkortelse for hæmoglobin, som er et protein i de røde blodlegemer og det stof, som gør vores blod rødt.

Hjerteinsufficiens: utilstrækkelig hjertefunktion.

Holistiske værdier: værdier, der handler om at tænke i helheder, fx behandle det hele menneske.

Hudvenlige hud- og hårplejeprodukter: produkter, der svarer til hudens pH-værdi, uden parfumer og skadelige tilsætningsstoffer.

Hyperglykæmi: for højt blodsukker.

Hypoglykæmi: for lavt blodsukker.

Hæmatemese: opkastning med blod – ligner kaffegrums, hvis der er tale om ikke-frisk blod.

Hæmatologiske sygdomme: blodsygdomme.

Hæmatologital: hæmoglobin, trombocytter og leukocytter.

Hæmoragi: blødning, når blodkarret brister.

I

i.e.: står for internationale enheder – måleenheder for insulin.

Ileus: tarmslyng.

Infektion: et smitstofs (bakterie, svamp, virus) indtrængen og formering i vævet.

Infusion: et drop med væske, der gives intravenøst.

Injicere: indsprøjte.

Innovative patientforløb: nytænkning af patientforløb.

Insulin: hormon fra bugspytkirtlen, der styrer blodsukkeret ved at trække glukose fra blodbanen over i cellerne. Insulin hjælper også med at forbrænde fedt og protein.

Insulinføling: symptomer på lavt blodsukker, typisk mellem 3,5 mmol/l og 2,5 mmol/l.

Insulinfølsomhed: cellerne åbnes let for glukosen.

Integritet: helhed eller sammenhæng i en persons handlinger og værdisæt.

Intravenøs væsketerapi: behandling med væske indført gennem en vene.

Intravenøst: direkte ind i venen. Via en venflon eller et centralt venekateter.

Isotonisk: samme opløsningsgrad som kroppens egen.

K

KAD: (kateter a demeure) permanent blærekateter.

Kapillærrespons: den tid, det tager for hudfarven at vende tilbage, efter at man har trykket med en finger, så et hudområde bliver tømt for blod.

Kapsler: nyreformede papbakker, som passer i form til hagen.

Kardilatation: Udvidelse af blodkarrene.

Kemisk lungebetændelse: lungebetændelse fx forårsaget af syreholdig mavesaft i lungerne.

Ketoacidose: forgiftning forårsaget af for stor mængde ketonstoffer (syreforgiftning).

Ketonstoffer: ketoner, der dannes ved fedtforbrænding. Er der insulinmangel, øges fedtforbrændingen så meget, at der ophobes ketonstoffer i kroppen. De fleste ketoner er syrer, hvorfor udåndingsluften hos en person med for højt blodsukker kan lugte af acetone.

Klimakteriet: kvindens overgangsalder.

Kliniske retningslinjer: en skriftlig vejledning om, hvordan handlingen bør udføres, som er formuleret på baggrund af den nyeste forskning. En standard.

KOL: Kronisk Obstruktiv Lungesygdom.

Kombinationsbehandling: behandling med flere stoffer fx ved behandling af hiv.

Konfusion: bevidsthedsforstyrrelse (forvirring), der kan optræde ved både psykiske og legemlige sygdomme.

Kontaminere: forurene.

Kontrahere: at trække sig sammen.

Kontraktur: fejlstilling af led som følge af sammentrækning

Krøller: gazetamponer, der er rullet sammen.

Kulderystelse: sitren i musklerne for at nedsætte varmetabet, når kroppen forsøger at holde på varmen.

Kussmauls respiration: anstrengt, dyb og hurtig vejtrækning.

L

Langtidsdrænage: lukket katetersystem i 3 uger.

Leukocytter: hvide blodlegemer.

M

Mammae: brysterne.

Manicure/pedicure: henholdsvis pleje af neglene på hænderne og på fødderne.

Mellemkødet: perinæum, huden fra endetarmen frem mod henholdsvis kvindens kønsåbning og mandens pung (scrotum).

Melæna: afføring med blod – har speciel sødlig lugt.

Minutvolumen: antallet af liter blod, som hjertet pumper ud pr. minut.

Monoton: ensformigt, gentagelser af samme bevægelser.

Morbus Crohn: kronisk tarmbetændelse.

Morfika: morfinpræparater.

Muskelsitren: muskelfibre trækker sig sammen, så der kommer små rystelser.

Myksødemer: 'myks' betyder slim på græsk. Ødemer i ansigtet.

N

Neglect: manglende fornemmelse af den ene kropshalvdel og af omgivelser på samme side.

Nekrose: vævsdød.

Neuropati: føleforstyrrelser.

Neurovaskulære tilfælde: symptomer, der stammer fra nervesystemet og/eller kredsløbet.

Non-opioid: lettere smertestillende medicin, der ikke indeholder morfin eller morfinlignende stof.

Non-REM-søvn (Non Rapid Eye Movement): et stadie af dyb søvn, hvor øjnene kun bevæger sig lidt under øjenlågene.

O

Opioid: stærkere smertestillende medicin, der består af morfin eller morfinlignende stof.

Oralt: i munden.

Overløbsinkontinens: overfyldt blære, hvorfra der siver urin.

P

Pacemaker: elektrisk apparat, som via elektroder på hjertet kan understøtte hjerterytmen. Pacemaker kan opereres ind under huden og kan i en kortere periode være uden på huden.

Palliativ pleje og behandling: lindrende pleje og behandling af en døende.

Palpere: mærke eller føle.

Paranoide tanker: tanker om at blive forfulgt, hvor man har mistro og mistillid til andre.

Parenkymkirurgisk: kirurgi, som omfatter tarm, lever, mavesæk, milt, skjoldbruskkirtel og galdeblære. I daglig tale "mave-tarm-kirurgi".

Parese: lammelse.

Paræstesier: prikkende, snurrende eller sovende føleforstyrrelse på legemsoverfladen i en bestemt nerves udbredelsesområde.

Pean: et sakselignende instrument, der kan holde gazestykket fast.

Peni: generel betegnelse for lave hæmatologiværdier.

Perforeret: gennemhullet.

Perifer: overfladisk eller i udkanten.

Peristaltik: tarmens bølgebevægelser.

Pettekier: små punktformede pletter i huden.

Phlebitis: årebetændelse.

Postoperativt forløb: forløbet efter en operation.

Prostata: blærehalskirtel.

R

Rectum: endetarmen.

Rehabilitering: optimering af kroppens funktionsevne og kondition efter sygdom, samt forebyggelse eller reduktion af handicap.

Religion: et samfunds eller en kulturs organiserede tilbedelse af en gud, guder eller overmenneskelige kræfter og den livsopfattelse og de ritualer, der knytter sig hertil.

REM-søvn (Rapid Eye Movement): et stadie af søvnen, hvor musklerne er afslappede, men øjnene bevæger sig hurtigt under øjenlågene.

Remedier: de genstande, der skal bruges til at udføre proceduren. Det kan være en tandbørste, vaskeklude, sæber, kam etc.

Reponering: sætter knogleenderne rigtigt sammen igen efter brud.

Reproduktiv: formeringsdygtig.

Residualurin: urin, der bliver stående i blæren efter endt vandladning.

Resorption: når væsken suges tilbage til kroppen.

Respirationsfrekvens: antal vejtrækninger pr. minut.

RIK: ren intermitterende kateterisation, en-gangs-kateterisering med intervaller, tømning af blæren.

S

Sakralmarven: den del af rygmarven, der forløber i bækkenpartiet.

Saturation: blodets iltmætning. Se s. 205.

Screening: procedure, man bruger til at opspore sygdomme.

Seponere: fjerne, ophøre med.

Septisk chok: et chok udløst af bakterier, virus eller svampe.

SIK: steril intermitterende kateterisation, en-gangs-kateterisering med intervaller, tømning af blæren.

Skærmning: en metode, der praktiseres for at beskytte en patient eller en borger.

Slimhindelæsion: ødelæggelse af slimhindene.

Spasticitet: muskelkrampe.

Spejling: at se, hvad andre gør, og gøre det samme.

Steril: 100 % fri for mikroorganismer.

Sternotomi: deling af brystbenet.

Sternum: brystbenet.

Stix: urin-teststrimmel.

Stressinkontinens: ufrivillig vandladning i forbindelse med anstrengelse.

Subkutant: i underhuden.

Sygeplejeteoretiker: sygeplejerske, der beskriver sit syn på pleje og omsorg.

Symmetri: fx en lige relation.

T

Takykardi: hurtige hjerteslag.

Toksiner: giftstof, fx dannet af sygdoms-fremkaldende bakterier.

Topkateter: kateterslange, der er lagt ind i blæren gennem huden over skambenet.

Tremor: rystelser.

Trendelenburg: lejrning med hovedgærdene lavt og benene højt for at få blodet op til hjerte, lunge og hjerne.

Trombocytter: blodplader.

Trombose: blodprop.

U

Udflåd: sekret fra skeden.

Urgeinkontinens: (tranginkontinens) ufrivillig vandladning pga. vandladnings-trang, man ikke kan undertrykke.

Uridom: urininkontinenshjælpemiddel til mænd, der sættes på penis og kobles til urinopsamlende pose.

Urininkontinens: ufrivillig vandladning.

Urinretention: at vandet ikke kan lades.

Urørlighedszonen: en zone for, hvor tæt man kan komme på et andet menneske uden at overskride hans grænser.

V

Vagina: skede.

Vaginalt: i skeden.

Venepumpeøvelser: vippe- eller rotationsøvelser med fødderne, så musklerne i underbenet aktiveres og dermed hjælper blodet i benets vener på vej tilbage mod hjertet.

Venflon: plasticrør til at placere i blodkarret til indgift af væske eller medicin.

Vulva: ydre del af de kvindelige kønsorganer.

Vådindikator: farvemarkeret område, der udviskes, når bleen bliver våd.

Ø

Ødemer: her: væskeansamlinger i ben og fødder pga. hjertets nedsatte pumpefunktion.

Å

Åben indlæggelse: en indlæggelse, der ikke kræver de sædvanlige indlæggelsesprocedurer og kan ske hurtigt.